

ЧЕРНІГІВСЬКА
ОБЛАСНА РАДА

ЧЕРНІГІВСЬКА
ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ, ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ**

ЗВІТ

**про діяльність Чернігівського центру
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників органів державної влади, органів
місцевого самоврядування, державних
підприємств, установ і організацій
за 2019 рік**

Чернігів – 2019

I. ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ

Діяльність Центру як закладу післядипломної освіти державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування Чернігівської області та як складової відповідної загальноукраїнської мережі протягом звітного 2019 року спрямовувалася на виконання двох його головних завдань: підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих ради, а також надання методично-консультативної допомоги органам державної влади та місцевого самоврядування.

Особливість року, що минув – постановою Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 106 було затверджено «Положенням про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад». Тому першочергова увага приділялася внесенню передбачених ним новацій до організації навчального процесу, його форми та змісту. Також Центр взяв участь у розробці Національним агентством України з питань державної служби проектів інших підзаконних нормативно-правових актів, поява яких передбачалася зазначеною Постановою (ухвалені протягом жовтня – грудня 2019 р.). Їхні положення запроваджуватимуться вже 2020 р.

Серед інших особливостей (порівняно з попереднім звітним періодом) відзначимо таке:

- незначне зменшення серед учасників навчання відсотка державних службовців місцевих органів державної влади (26% замість 30%, але за збільшення абсолютних показників);
- майже тотожній показник (62,5% замість 63%) частки серед слухачів представників органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад (вплив реформи органів місцевого самоврядування та процесів децентралізації); але при цьому депутатів навчалось у 2,5 рази більше (відображає ріст розуміння власної відповідальності);
- помітне зростання інтересу до навчання серед державних службовців – як місцевих органів державної влади, так і (найбільше) – серед територіальних органів – порівняно з попереднім роком представників останніх навчалось вдвічі більше (вплив запровадження компетентнісного підходу, зокрема, норми щодо кредитів ЄКТС та встановлення їхнього мінімуму під час щорічної оцінки);
- велике (на 71%) збільшення чисельності бажаючих підвищувати свою кваліфікацію за дистанційними навчальними курсами (як відгук на посилення значення навчання для щорічної оцінки);
- зменшення загального числа викладачів-погодинників, які залучаються до роботи з Центром, за одночасного збільшення показника навантаження на одного фахівця (відображення спеціалізації);
- збільшення чисельності бажаючих проходити навчання з низки спеціалізованих напрямів, а саме: проектного менеджменту (посилилась мотивація серед ОТГ як наслідок перших виграних проектів); публічних закупівель (через внесення змін до законодавства та розширення кола

учасників такого роду торгів серед бюджетних організацій); залучення інвестицій, підтримки підприємництва (за рахунок, насамперед, ОТГ); серед більш традиційних тем найпопулярнішою виявилася організація роботи державного службовця та антикорупційна – причому протягом року надходили додаткові заявки на проведення таких семінарів як від органів державної влади, так і місцевого самоврядування;

- зменшення частки навчань, що тривали три дні та більше за одночасного збільшення одно та дводенних семінарів (відображення тенденції до підвищення мобільності з актуалізації знань та їхньої спеціалізації);
- знову популярною та ефективною з точки зору мотивації учасників навчання виявилася форма «кущових» семінарів, що проводилися для галузевих фахівців кількох ОТГ на базі однієї з них (таким чином поєднувалися переваги мобільного навчання та вузькопрофільні інтереси);
- значне (на 42%) зростання абсолютних та помітне (до 9% від фінансування закладу) показників надання платних послуг (вплив збільшення кількості навчань за договорами, а також – розмірів зарплат викладачів);
- запровадження в Центрі нової системи (програмного забезпечення) електронного обліку учасників навчального процесу та викладачів (адміністративне рішення, обумовлене прагненням до кращої якості обліку та більшої оперативності); одночасно суттєво (понад 50%) зросла частка слухачів, що реєструються на навчання через google-форму.

Також 2019 р. значно інтенсифікувалася міжнародна діяльність, насамперед, за рахунок зв'язків з Асоціацією гмін басейну річки Віслока; її прояви – організація взаємних візитів, допомога Центру в укладанні договорів про співпрацю між польськими гмінами та українськими громадами (це наслідок попередньої кількарічної цілеспрямованої роботи, спрямованої на зміцнення взаємної довіри).

Основні зусилля Центр спрямовував на виконання плану-графіка, затвердженого спільним розпорядженням голови облдержадміністрації та голови обласної ради від 18 грудня 2018 р. № 96, вимог постанов Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 р. № 733 «Деякі питання реалізації у 2018–2020 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року», інших нормативно-правових актів, окремих доручень засновників.

Навчання в Центрі проходило за визначеними чинним законодавством України видами підвищення кваліфікації відповідно до затверджених навчально-тематичних планів та розкладів занять. Необхідні зміни вносилися за погодженням із засновниками закладу.

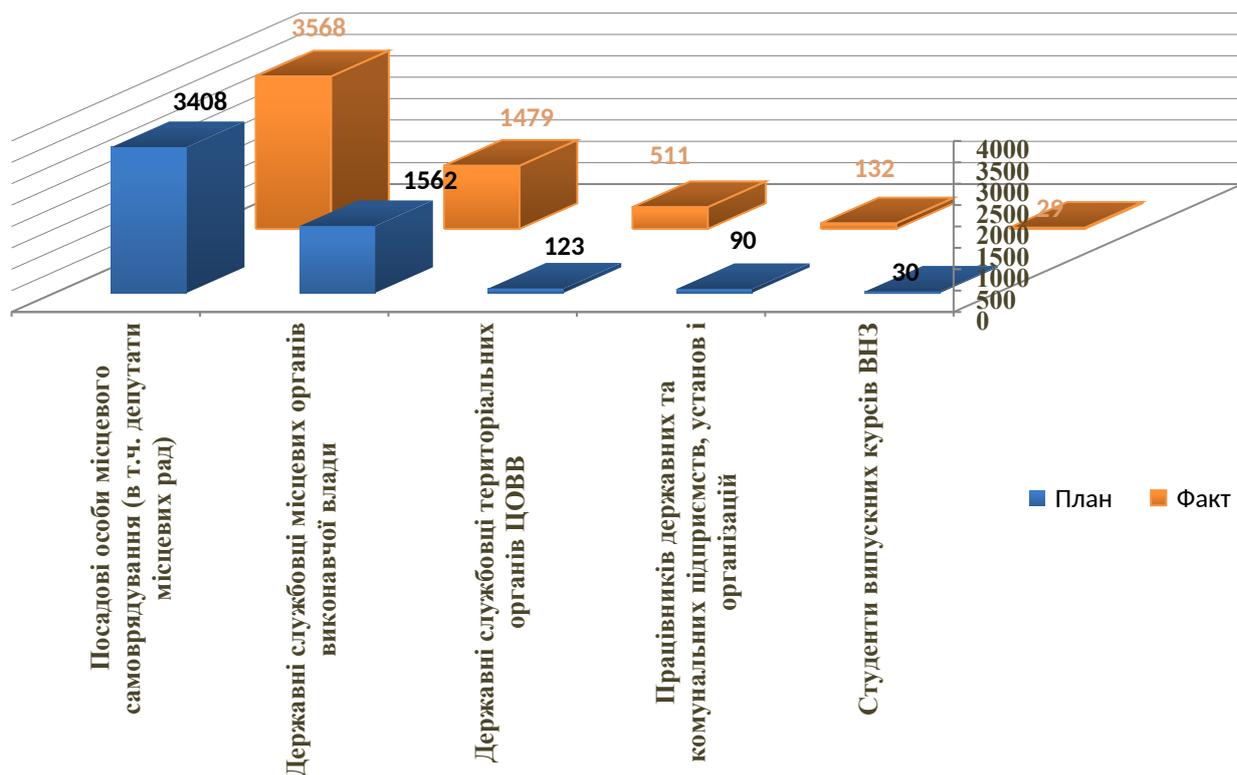
У 2019 році в Центрі підвищили свою кваліфікацію:

- ✓ **1479** – державних службовців місцевих органів державної виконавчої влади;
- ✓ **511** – державних службовців територіальних органів центральних органів державної виконавчої влади в області (за договорами);
- ✓ **3568** – представників органів місцевого самоврядування (в тому числі **702** – депутатів місцевих рад);

✓ **132** – працівники державних та комунальних підприємств, установ і організацій (за договорами);

✓ **29** – студентів ВНЗ, що навчалися за програмою залучення молоді до державної служби та служби в органах місцевого самоврядування.

Загальне число випускників 2019 року склало **5690** осіб. Плановий показник – **4970** осіб. Тобто – факт становив 115%. Досягнуті результати відображені у діаграмі:

II. НАВЧАННЯ ЗА ВИДАМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ: ТЕНДЕНЦІЇ РОКУ

Денна форма навчання

Протягом 2019 року слухачі Центру навчалися за професійними програмами підвищення кваліфікації (далі – ППК), програмами тематичних короткострокових семінарів (далі – ТКС), в тому числі – виїзних тематичних короткострокових семінарів-тренінгів, та тематичних постійно діючих семінарів (далі – ПТС).

Відповідно, за професійними програмами безпосередньо в Центрі протягом року навчалися такі категорії слухачів:

- новопризначені спеціалісти апаратів виконкомів рад об'єднаних територіальних громад, міст обласного та районного значення, виконавчих апаратів районних рад;
- бухгалтери сільських, селищних, міських рад;
- новопризначені спеціалісти структурних підрозділів обласної державної адміністрації, районних державних адміністрацій;

- спеціалісти апарату, управлінь та відділів облдержадміністрації, райдержадміністрацій та місцевих рад, на яких покладено обов'язки щодо питань європейської та євроатлантичної інтеграції (з англійської мови);
  - державні службовці Управління Північного офісу Держаудитслужби в Чернігівській області, які займають посади категорій «Б» і «В» (за договорами)
- Всього – 7 груп.

Це традиційні категорії для такого роду навчань, що передбачають, насамперед, підвищення загального рівня обізнаності з різноманітних питань службової діяльності, менше – з галузевих напрямів її проходження. Групи склалися на основі таких критеріїв: перший рік перебування на службі; не проходили навчання за ПППК протягом останніх п'яти років та за визначенням служб управління персоналом про необхідність навчання. Для бухгалтерів, а також фахівців із питань європейської інтеграції застосовувався додатковий критерій функціональних обов'язків. Крім того, для останніх програма була модернізована – відповідно до вимог, що висуваються для сертифікатних професійних програм.

Навчання слухачів за професійною програмою відбувалося в дві сесії з перервою між ними від трьох до шести місяців та підсумковим комплексним комп'ютерним тестуванням. У звітному році слухачі, які навчалися за професійною програмою підвищення кваліфікації, готували випускну роботу в формі презентації в програмі Microsoft PowerPoint. Відтак теоретичний та практичний матеріал з обраної теми слухачі поєднували з графічними об'єктами, малюнками, відео та мультиплікаційними ефектами, що сприяло більш живому обговоренню обраних тем під час захисту випускної роботи.

Обсяги навчання за ПППК залишалися незначними, а саме: **140** слухачів, в т.ч. **8** – за окремими договорами. Але вони є важливими для організації наступного спеціалізованого навчання.

Переважає більшість слухачів навчалася за програмами тематичних короткострокових семінарів (в т.ч. – виїзних) та постійно діючих, яким притаманна вузька спеціалізація – відповідно до професійних потреб учасників навчання.

Всього таких груп протягом року було 172:

- ✓ 153 групи – за програмами тематичних короткострокових семінарів (в складі цих груп провчилось 4629 осіб: 1313 державних службовців і 3316 посадових осіб місцевого самоврядування);

- ✓ 19 груп – за програмами тематичних постійно діючих семінарів (підвищили кваліфікацію 782 слухача: 628 державних службовців і 154 посадових осіб місцевого самоврядування).

За новою термінологією – це короткострокові загальні та спеціальні програми, обсяг яких коливався від 0,2 до 0,8 кредита ЄКТС.

Введення щорічної оцінки державних службовців позитивно вплинуло на особисту мотивацію до навчання.

Інша тенденція – популярність та додаткова цінність семінарів, які передбачали спільне навчання працівників райдержадміністрацій та апаратів виконкомів рад ОТГ – відповідно до професійної тематики. З їх допомогою одночасно вдавалося позитивно розв'язувати й суто виробничі питання часом непростих взаємин.

Дуже великою була кількість виїзних семінарів, що проводилися на базі органів державної влади та місцевого самоврядування – 75 (2018 р. – на один менше), три чверті із них – в ОТГ. 70 з них – згідно з планом-графіком, в т.ч. з: 8 – організації роботи виконкому ради ОТГ, планування роботи та діловодство; по 6 – з дисциплінарної відповідальності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, врегулювання конфлікту інтересів; формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації, гендерного проектування; по 5 – із запровадження системи електронного документообігу в органах державної влади та місцевого самоврядування; правового врегулювання відносин між роботодавцями та найманими працівниками; особливостей формування бюджету сільської, селищної, міської ради ОТГ, регламент їхньої роботи; організації соціального захисту населення та надання соціальних послуг в ОТГ, соціального діалогу; антикорупційного законодавства; по 4 – із сільського розвитку та сільського господарства; основ партисипативного стратегічного планування; по 3 – з українського законодавства про публічні закупівлі; змін в земельному законодавстві України; використання альтернативних джерел енергії та енергозбереження; основних засад реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування; по 2 – з іміджу та етико-психологічних аспектів діяльності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування; загальних засад протидії інформаційній агресії та побудови комунікацій з громадськістю в умовах інформаційної війни; культури усного та писемного українського ділового мовлення, вимоги до ділових документів.

При цьому семінари з правового врегулювання відносин між роботодавцями та найманими працівниками проводилися у формі «кущових», коли на базі однієї з географічно близьких ОТГ збиралися галузеві фахівці інших. Актуалізувало популярність цієї форми навчання поява значної кількості ОТГ та збільшення чисельності спеціалістів, які займають в їх виконкомах подібною роботою.

Попитом користувалися й постійно діючі тематичні семінари (ПТС), насамперед – «Правові підстави та організаційні засади регулювання участі державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в державному управлінні: новели українського законодавства». Він проводився протягом року тричі у вигляді тематичних модулів на базі відповідних структурних підрозділів облдержадміністрації. Всього в рамках зазначеного семінару проведено 33 заняття, в яких взяли участь 462 державні службовці. Таким чином посадовці оновили свої знання з методики подання та оприлюднення декларацій особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, через систему електронного декларування; вимог Регламенту та Інструкції з діловодства обласної державної адміністрації рід час підготовки нормативно-правових актів; розглянули практичні питання проходження державної служби в органах виконавчої влади відповідно до Закону України «Про державну службу» (в частині, що стосується Типового порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців та Методичних рекомендацій щодо визначення ключових показників результативності, ефективності та якості службової діяльності державних службовців, які займають посади державної служби категорії «Б» і «В»).

Близьким за способом організації до вищезазначеного є семінар «Міське самоврядування як основа демократичного розвитку», що традиційно проводиться для посадовців Чернігівської міської ради. У 2019 р. в його рамках відбулося вісім занять для 32 посадових осіб місцевого самоврядування міської ради.

ПТС «Ділове українське мовлення у сфері державного управління» проводився безпосередньо в Центрі. Такий курс пройшли 17 посадовців.

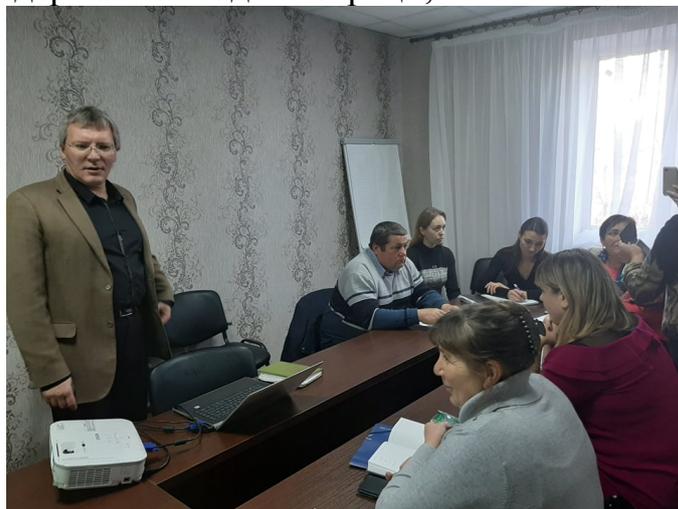
З огляду на зміни в нормативно-правовій базі надалі замість короткотермінових тематичних та постійно діючі тематичні семінари реалізовуватимуться загальні та спеціальні короткострокові програми.

У зв'язку з прискоренням законотворчих процесів та суспільних змін передбачити всю необхідну тематику на відстані один рік складно. Тому для врахування потреб працівників органів державної влади та місцевого самоврядування що змінювалися за погодженням із засновниками Центр план-грама навчання протягом року корегувався, найбільші – перед початком другого півріччя. Зрештою, це призвело до урізноманітнення тематики та збільшення обсягів навчання.

На виконання постанов Кабінету Міністрів України, вимог Нацдержслужби, розпоряджень голови обласної державної адміністрації та у відповідь на звернення органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування додатково Центр протягом року провів низку додаткових навчань. Відбулося дванадцять семінарів, що стосувалися: публічних закупівель (шість); особливостей написання проектів регіонального розвитку, що реалізуються за рахунок коштів державного бюджету (один); комунальної власності та управління спільною власністю територіальних громад (один); соціально-психологічних аспектів діяльності державного службовця та посадової особи місцевого самоврядування (один); використання в діловодстві норм нового українського

правопису (один); надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, які опинились у складних життєвих обставинах відповідно до державних стандартів (один); організації надання комплексу послуг у громадах відповідно до потреб сімей, діти з яких перебувають у закладах інституційного догляду (один).

Крім того, на прохання Чернігівської районної ради, Чернігівської районної державної адміністрації, Менської ОТГ, Бахмацької районної державної адміністрації, Ніжинської районної державної адміністрації, Плисківської, позапланово проведено 5 виїзних семінарів-тренінгів на теми: «Забезпечення ефективності та протидії проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування» (по одному семінару); «Практичні аспекти застосування земельного законодавства» (один семінар); «Зміни в земельному законодавстві» (один семінар); «Управління проектним циклом – від ідеї до звітності» (один семінар).

Також проводилися навчання відповідно до орієнтовного плану-графіка роботи з територіальними органами центральних органів влади навчалися групи державних службовців: Головного територіального управління юстиції в області (шість); Головного управління державної казначейської служби України в області (три); Головного управління Держгеокадастру в області (три); Пенсійного фонду (дві); Державної служби Управління Північного офісу Держаудитслужби в області (одна); Головного управління статистики в області (одна); Управління державного агентства рибного господарства в області (одна). Всього 17 груп.

Відповідно до укладених договорів навчання за ПППК пройшли окремі державні службовці територіальних органів центральних органів виконавчої влади: 7 посадовців Державної служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками в області; 4 – Головного територіального управління юстиції в області; 2 – відділу урядового фельд'єгерського зв'язку Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України в м. Чернігові. Всього – 13 посадовців.

Два семінари проведено на прохання окремих установ та організацій області для їх працівників: Чернігівського місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги (13 осіб); комунальної установи «Чернігівський обласний центр комплексної реабілітації та обслуговування учасників бойових дій, членів їх родин та сімей загиблих» (9 осіб).

Отже, обсяги додаткових навчань відповідно до потреб та запитів виявилися доволі значним, що й зрештою обумовило помітне зростання підсумкових показників чисельності учасників навчання.

Також збільшенню кількості семінарів та чисельності слухачів сприяли деякі організаційні зміни, пов'язані з застосуванням інформаційних технологій. Заклад

розширив запроваджену наприкінці 2018 р. практику попередньої реєстрації слухачів за google-формою. Відповідні реєстраційні форми оприлюднювалися на сайті закладу з анотаціями майбутніх навчань щонайменше за місяць до їх початку. Це помітно полегшило взаємодію з органами державної влади та місцевого самоврядування, їхніми працівниками. А головне – за допомогою колег з Волині Центр запровадив комплексну електронну реєстрацію та облік слухачів. Це зменшило організаційне навантаження на працівників закладу, дозволило раціональніше використовувати робочий час та зміцнило контакти з учасниками навчання.

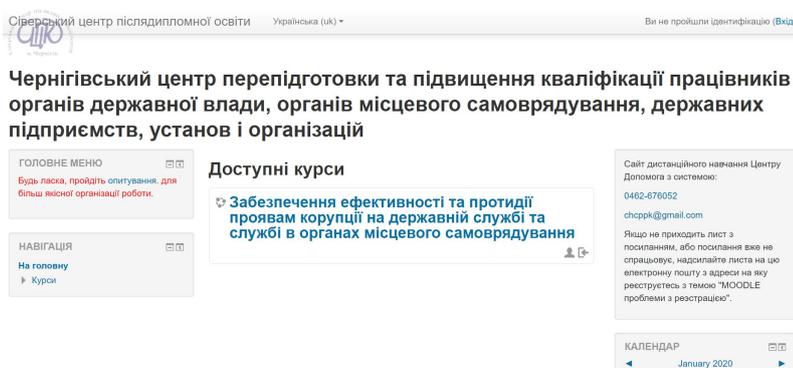
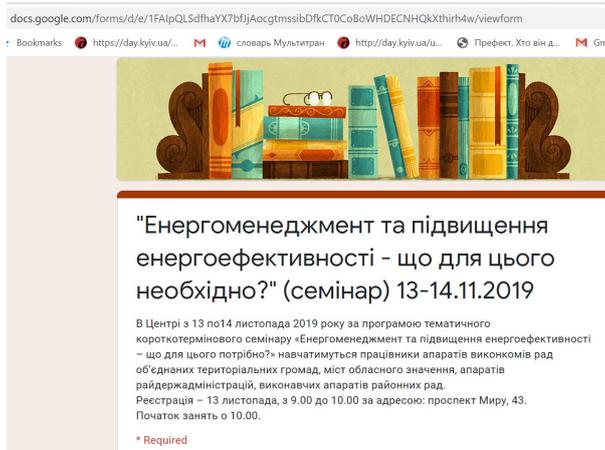
Тобто, в цілому, Центру вдавалося забезпечувати як виконання планових завдань, так і вчасно реагувати на зміни що відбувалися в частині актуалізації потреб цільової аудиторії.

2. Дистанційна форма навчання

У 2019 році Центр оновлював запроваджені в попередні роки дистанційні навчальні курси, а саме для:

- депутатів місцевих рад та працівників їх апаратів, виконкомів (53 особи) – *«Депутат місцевої ради: статус, повноваження, організація роботи»;*
- державних службовців органів державної виконавчої влади та посадових осіб місцевого самоврядування області (53 державних службовців, 15 посадових осіб) – *«Забезпечення ефективності запобігання та протидії проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування»;*
- спеціалістів апарату, структурних підрозділів районних державних адміністрацій, виконавчого апарату районних рад, Чернігівської, Ніжинської, Прилуцької, Новгород-Сіверської міських рад, об'єднаних територіальних громад – (34 державних службовців, 27 посадових осіб) – *«Ділове українське мовлення у сфері державного управління».*

Всього протягом року зазначеною формою навчання скористалося **182** слухачі (87 державних службовців, 95 посадових осіб місцевого самоврядування), рік тому – 111. Тобто інтерес явно зріс (на 71%), але ця форма й надалі залишається допоміжною під час організації навчання. Найзручніша вона для реалізації загальних програм. Великою перевагою та мотиваційним чинником є можливість для самоосвіти. Крім того, увагу до дистанційної форми навчання стимулювало запровадження компетентнісного підходу та необхідність

отримання кредитів Європейської кредитної трансфертно-накопичувальної системи, необхідних для щорічної оцінки державних службовців. Тому Центр надалі розширять та оновлюватиме тематику дистанційних курсів.

ІІІ. ТЕМАТИЧНІ ЗАНЯТТЯ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ ПИТАНЬ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ЦЕНТРАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

1. Підвищення кваліфікації з питань реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, кадрової роботи

Упродовж 2019 р. на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р «Деякі питання реформування державного управління України» було організовано та проведено низку тематичних семінарів (в тому числі дев'ять виїзних) із питань основних аспектів законодавства про державну службу та службу в органах місцевого самоврядування, підзаконних нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України та Нацдержслужби України щодо практичних питань проходження служби в органах місцевого самоврядування відповідно до вимог Закону України «Про державну службу» (зі змінами), проекту Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування». Тематика викладалася працівниками міжрегіонального управління Нацдержслужби у м. Києві, Київській, Чернігівській та Черкаській областях, представниками управління по роботі з персоналом апарату та кадрових служб окремих структурних підрозділів обласної державної адміністрації, виконавчого апарату обласної ради.

Для керівників апаратів райдержадміністрацій проведено традиційний ПТС «Основні засади реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування».

Три одноденні заняття проведено для начальників відділів (завідувачів секторів) управління персоналом структурних підрозділів обласної державної адміністрації, апарату районних державних адміністрацій, на яких покладено обов'язки щодо здійснення кадрової роботи (у рамках навчання за ПТС «Управління персоналом в органах державної виконавчої влади»).

По два двоходенні заняття проведено для керуючих справами виконкомів рад ОТГ області (семінар «Запровадження нового законодавства про службу в органах місцевого самоврядування. Організація діяльності виконкому об'єднаної територіальної громади»).

Крім того, для посадових осіб місцевого самоврядування, інших категорій слухачів за визначенням Срібнянської селищної та Остерської міської рад проведено виїзний семінар-тренінг «Дотримання вимог законодавства щодо прийняття на службу в органах місцевого самоврядування». Для посадових осіб місцевого самоврядування та державних службовців органів виконавчої влади

Деснянської районної у м. Чернігові ради, Новгород-Сіверського району, Ніжинської, Прилуцької, Корюківської міських рад, Гончарівської, Куликівської селищних рад проведено виїзний семінар-тренінг «Дисциплінарна відповідальність державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Врегулювання конфлікту інтересів».

Всього за 2019 р. Центром організовано 24 тематичних семінари із зазначеної тематики, під час яких підвищили свою кваліфікацію 897 посадовців (547 державних службовця, 350 посадових осіб місцевого самоврядування).

Крім цього, деякі питання впровадження законодавства у сфері державної служби та служби в органах місцевого самоврядування висвітлювалися також під час занять за ПППК та програмами інших семінарів. Усього було задіяно таким чином 285 осіб: 101 державний службовець, 184 посадових осіб місцевого самоврядування.

2. Навчання з питань запобігання та протидії проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування

На виконання рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 03 липня 2019 року № 1280 «Про погодження антикорупційної програми Чернігівської обласної державної адміністрації на 2019–2020 роки» упродовж звітнього року в Центрі продовжено практику підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування за програмою одноденного семінару «Забезпечення ефективності запобігання та протидії проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування», розробленого Чернігівським центром на основі рекомендацій Нацдержслужби України.

За 2019 р. відбулося шість виїзних семінарів-тренінгів для державних службовців органів виконавчої влади та посадових осіб Чернігівського району, Козелецької, Сосницької, Талалаївської селищних рад, Ічнянської, Менської міських рад, два тематичних семінари безпосередньо в Центрі, один семінар за дистанційною формою навчання. Всього таке спеціалізоване навчання пройшли 293 слухачі (52 – державних службовця, 241 – посадова особа місцевого самоврядування).

У 2019 р. подібне навчання проходило й за дистанційною формою за чотирма модулями: «Державне управління та організація протидії корупції», «Адміністративно-правові заходи протидії корупції», «Особливості запобігання та протидії корупції», «Психолого-лінгвістичні аспекти ділового спілкування» (пройшли 68 слухачів).

Для розробки навчальних планів та проведення таких занять залучалися представники облдержадміністрації, науковці з Навчально-наукового інституту права та соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету, інші викладачі Чернігівського центру.

У рамках навчання за програмами постійно діючих тематичних семінарів, тематичних короткострокових семінарів та за професійними програмами

підвищення кваліфікації з вищезазначених питань навчалось 785 слухачів (629 – державних службовців, 156 – посадових осіб місцевого самоврядування).

Крім цього, таке навчання пройшли державні службовці окремих територіальних органів центральних органів виконавчої влади в області у рамках навчання (за договорами): 183 – Головного територіального управління юстиції в області; 52 – Головного управління державної казначейської служби України в області; 45 – Головного управління Пенсійного фонду України в області; 40 – Головного управління Держгеокадастру в області; 26 – Управління державного агентства рибного господарства в області. Всього – 346 посадовців.

Динаміка навчання з питань запобігання та протидії проявам корупції в Чернігівському центрі за 2011–2019 роки відображена в таблиці у *додатку № 1*.

Упродовж 2011–2019 років у Чернігівському центрі підвищили кваліфікацію з питань вивчення антикорупційного законодавства **13114** слухачів, це становить 109,6% від загальної кількості осіб фактично працюючих на посадах державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в області. Із них: **5230** чол. (169,0%) – посадові особи місцевого самоврядування; **5062** чол. (145,8%) – держслужбовці МОВВ; **2822** (52,2%) – держслужбовці ТПЦОВВ в області.

3. Навчання фахівців із питань публічних закупівель

У 2019 році Центр продовжив навчання за програмою семінару «Публічні закупівлі: від теорії до практики» для спеціалістів з питань організації та здійснення закупівель за бюджетні кошти. Воно проходило відповідно до листа Мінекономрозвитку України від 18 лютого 2014 р. № 3305-13/5638-08 та листа Нацдержслужби України № 54/70/22-16 від 20 квітня 2016 р. – на договірних засадах (крім одного семінару).

До проведення занять залучалися викладачі Центру, що пройшли спеціалізоване навчання та отримали відповідні сертифікати (Зінаїда Рубан, Микола Силенко), а також фахівці Департаменту розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації.

Впродовж лютого – листопада звітнього року проведено шість таких семінарів, в яких взяли участь 128 фахівців з питань здійснення закупівель за бюджетні кошти. Серед них – представники апарату та структурних підрозділів Чернігівської обласної державної адміністрації, органів місцевого самоврядування (більшість – із ОТГ), територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади, комунальних підприємств, закладів освіти, охорони здоров'я та соціальної сфери, науково-дослідних установ тощо.

Навчання проводилося за програмами двох- (для досвідчених фахівців) та чотирьохденних (для початківців) семінарів. Розглядалися такі питання: система функціонування закупівель в Україні; нормативно-правова база щодо закупівель в Україні та її сучасний стан; Закон України «Про публічні закупівлі»; повноваження та функції тендерного комітету, уповноваженої особи, центральної закупівельної організації; примірне положення про тендерний комітет або уповноважену особу (осіб); планування закупівель (складання річного плану та додатку до нього); порядок визначення предмета закупівлі; вибір процедури закупівлі; гармонізація державних закупівель із стандартами ЄС; закупівля за рамковими угодами; загальний огляд електронної системи; оприлюднення інформації щодо закупівель; теоретичні та практичні аспекти здійснення допорогових закупівель з використанням системи Prozorro; електронний аукціон; порядок організації та проведення процедури відкритих торгів; тендерна документація; кваліфікаційні вимоги до учасників торгів; відмова в участі у процедурі закупівлі; порядок організації та проведення переговорної процедури закупівлі; конкурентний діалог; звітність щодо здійснення закупівель; вимоги щодо укладання та виконання договору про закупівлю; оскарження процедур закупівель; юридична відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері публічних закупівель; система ризик-індикаторів DOZORRO (індикатори ризику, їх перелік та порядок застосування) та порядок здійснення моніторингу публічних закупівель.

Робота Центру, що триває на цьому напрямі щонайменше п'ятнадцять років, сприяла тому, що число випадків порушень законодавства про публічні закупівлі в області значно менше показників у середньому по Україні. Це значною мірою стало можливим завдяки сталому викладацькому складу – експерти Зінаїда Рубан та Микола Силенко накопичили чималий практичний досвід та знання. Визнанням їхнього рівня стала перемога в конкурсі, який проводила програма U-LEAD з Європою, для проведення відповідних семінарів по всій Україні.

4. Навчання з проектного менеджменту, стратегування та залучення інвестицій

Низка навчань спрямовувалася на підвищення професійної компетентності, насамперед, працівників виконкомів рад ОТГ та місцевих органів державної влади із питань залучення ресурсів для розвитку територій. Розглядалися два можливі варіанти: підготовка та реалізація проектів за рахунок українських та іноземних донорів; привернення уваги потенційних інвесторів. Відповідно проводилися два типи навчань.

Щодо проектного менеджменту – проведені виїзні семінари «Управління проектним циклом – від ідеї до звітності» (Плиски, Батурин) та «Основи партисипативного стратегічного планування» (Новгород-Сіверський, Борзна). Такі навчання планувалося провести в кожній із нових ОТГ. Однак через відтермінування виборів у більшості випадків зазначену тематику довелося змінити на «Організацію роботи ради та виконкому ОТГ». Тому вона переважно розглядалася під час семінарів та інших заходів у Чернігові.

21 – 22 лютого – семінар «Використання європейських фінансових інструментів для розвитку агропромислового сектору України» (спільно з Сіверським інститутом за фінансової підтримки Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження» у рамках проекту «Громадська синергія»). Йшлося про наявні можливості залучення коштів грантів, що тепер в Україні майже не використовуються.

15 травня за участю фахівців ОТГ проведено конференція «Реалізація проектів регіонального розвитку на засадах міжмуніципального співробітництва: польський досвід» (в рамках візиту вїтів та бурмістрів Підкарпатського та Малопольського воєводств, що належать до Асоціації гмін басейну річки Віслока). Йшлося про можливості застосування польського досвіду об'єднання зусиль територіальних громад для розробки та реалізації проектів місцевого та регіонального розвитку.

3 – 4 жовтня в Центрі за участю фахівців структурних підрозділів облдержадміністрації та ОТГ пройшов семінар «Можливості реалізації проектів міжмуніципального співробітництва за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від ЄС: особливості написання проектів регіонального розвитку» (організовано у співпраці з Чернігівським центром розвитку місцевого самоврядування програми U-LEAD з Європою) – йшлося про підготовку проектів регіонального розвитку на конкурс, що мав проводитиметься українським урядом за рахунок коштів ЄС.

18 жовтня проведено семінар «Регіональна політика як складова економічного розвитку області» (спільного з департаментом економічного розвитку облдержадміністрації та ЧЦРМС програми U-LEAD з Європою), що призначався як для представників ОТГ, так і місцевих органів державної влади.

Всього такого роду навчанням було охоплено біля 200 учасників.

Щодо залучення інвестицій проведено такі навчання: «Як залучати інвестиції на території?» (березень), «Сільський розвиток та сільське

господарство» (вересень), «Геоінформаційні технології в стратегічному плануванні та управлінні розвитком територій на місцевому та регіональному рівнях» (жовтень), «Екологічна складова розвитку територій» (листопад), «Як громада може залучати інвестиції та працювати з інвестором» (листопад). До їх організації залучалися фахівці Чернігівської агенції регіонального розвитку, а також Чернігівського національного технологічного університету. Всього – біля 120 учасників.

Крім того, в рамках контрактів із ЧЦРМС програми U-LEAD з Європою працівники Центру підвищення кваліфікації надали допомогу в розробці стратегій розвитку таких ОТГ: Варвинська, Ніжинська (обидві ухвалені), Носівська (проект винесений на громадське обговорення). Безпосередньо організовувався процес партисипативного стратегування та готувалися тексти для Новобасанської (ухвалена), Тупичіської, Холминської та Олишівської ОТГ. Тепер проекти знаходяться на громадському обговоренні, їхнє ухвалення очікується у січні – лютому 2020 р.

Зазначене навчання дуже специфічне в тому сенсі, що воно не може бути масовим. Йдеться скоріше про роботу з більш-менш визначеним колом фахівців, які займаються питаннями проектного менеджменту та залучення інвестицій як своїми посадовими обов'язками. Брак такого роду спеціалістів на Чернігівщині надзвичайно гострий, він посилюється кадровими змінами та збільшенням чисельності ОТГ (+11 за 2019 р.). Тому надалі цей напрямок залишатиметься одним із найбільш пріоритетних у діяльності Центру.

4. Залучення молоді до державної служби та служби в органах місцевого самоврядування

У 2019 році традиційно проходило навчання студентів випускних курсів закладів вищої освіти Чернігівської області, мета якого – популяризація державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, залучення до неї молоді.

Вищі навчальні заклади Чернігівської області (Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г.Шевченка, Чернігівський національний технологічний університет) та Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя рекомендували для участі в навчанні за програмою тематичного короткотермінового семінару «Державна служба та служба в органах місцевого самоврядування в Україні: правовий статус, стиль і методи роботи» 39 студентів – кандидатів для навчання.

Установча зустріч із претендентами на участь у навчанні відбулася 5 березня 2019 р. З ними спілкувалися в.о. керівника апарату облдержадміністрації, кандидат філософських наук *Ірина Соломаха*, радник голови обласної ради, доктор

історичних наук *Дмитро Никоненко* та заступник начальника Міжрегіонального управління Національного агентства України з питань державної служби в місті Києві, Київській, Чернігівській та Черкаській областях *Ірина Галайко*. Студенти заповнили анкети, підготували короткі творчі роботи на тему: «Чим мене приваблює державна служба?» та пройшли комп'ютерне тестування на предмет знання Конституції України, антикорупційного законодавства, Законів України «Про державну службу», «Про місцеве самоврядування в Україні». За їх результатами було відібрано групу в складі 29 студентів випускних курсів. Надалі протягом двох тижнів, з 25 березня по 5 квітня 2019 року, вони брали участь у навчанні за програмою семінару «Державна служба та служба в органах місцевого самоврядування: правовий статус, стиль і методи роботи».

Навчання передбачало дві частини: практичну та теоретичну.

В рамках теоретичного блоку молоді люди вивчали основні аспекти роботи органів державної влади та місцевого самоврядування на рівні області, району, громади. Практична частина

передбачала стажування у владних інституціях області (органах державної влади та місцевого самоврядування Чернігова, територіальних підрозділах центральних органів виконавчої влади та на базі ОТГ), участь у виїзному занятті в м. Київ.

Виїзне заняття в Києві проходило 5 квітня 2019 р. Студенти відвідали Верховну Раду України та її комітети – Комітет з питань науки і освіти та Комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму. З молодими людьми зустрілися керівник секретаріату Комітету з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму *Віра Скалозуб*, секретар Комітету та голова підкомітету з питань розвитку туризму, курортів та рекреаційної діяльності *Анна Романова*, головний консультант Комітету з питань науки і освіти *Лідія Нестеренко*.

Під час зустрічі в Національному агентстві України з питань державної служби студенти мали нагоду поспілкуватися з першим заступником голови Нацдержслужби *Олександром Купрієм* та директором Генерального департаменту професійного розвитку державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування Нацдерж-служби *Вірою Чмигою*.

Йшлося про основні вимоги до кандидатів на посади державної служби, порядок проведення конкурсів на заміщення вакантних посад та можливості для молодих людей, які виявляють бажання почати свій трудовий шлях в якості державних службовців.

Середньорічний показник залучення учасників такого роду навчання до роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування становить 25%.

5. Навчання з інших рекомендованих питань

З урахуванням рекомендацій Національного агентства України з питань державної служби й на виконання нормативно-правових актів Президента України та Кабінету Міністрів України державні службовці органів виконавчої влади та посадові особи органів місцевого самоврядування у рамках навчання за професійними програмами та за короткостроковими програмами підвищення кваліфікації мали змогу вивчати різносторонні питання, що подано нижче у таблиці:

№ п/п	Нормативно-правовий акт	Назва нормативно-правового акта	Кількість посадовців
1	Розпорядження КМУ від 02.03.2010 р. № 359	«Про затвердження плану заходів щодо детінізації доходів та відносин у сфері зайнятості населення»	д/с – 25 помс – 121
2	Доручення Прем'єр-міністра України від 14.12.2012 р. № 48689/1/1-12	Щодо підготовки адміністраторів центрів надання адміністративних послуг та кількості адміністраторів, що підвищили кваліфікацію	помс – 221
3	Доручення Прем'єр-міністра України від 26.11.2013 р. № 44613/1-1-13	Щодо підвищення фахового рівня працівників органів місцевого самоврядування з питань формування та виконання місцевих бюджетів, здійснення контролю за дотриманням вимог бюджетного законодавства	д/с – 57 помс – 14
4	Розпорядження КМУ від 24.06.2016 № 474	Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року	д/с – 994 помс – 26
5	Розпорядження КМУ від 28.12.2016 № 1073	«Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях, наданих Комітетом ООН з прав осіб з інвалідністю, до першої доповіді України про виконання Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю на період до 2020 року»	д/с – 43 помс – 122
6	Розпорядження КМУ від 24.05.2017 № 415	«Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки»	д/с – 196 помс – 677
7	Постанова КМУ від 13.12.2017 № 1071	«Про затвердження Державної цільової програми відновлення та	д/с – 37 помс – 157

		розбудови миру в східних регіонах України»	
8	Розпорядження КМУ від 27.12.2017 № 983	«Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року»	д/с – 32 помс – 107
9	Постанова КМУ від 11.04.2018 № 273	«Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року»	помс – 278
10	Розпорядження КМУ від 10.05.2018 №342	«Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад»	д/с – 33 помс – 49
11	Розпорядження КМУ від 05.09.2018 № 634	«Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року»	д/с – 23 помс – 117
12	Розпорядження КМУ від 21.11.2018 № 900	Про затвердження плану дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних	помс – 20
13	Розпорядження КМУ від 12 червня 2019 № 405	Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019-2020 роки	помс – 159
14	Доручення Прем'єр-міністра України від 02.10.2019 № 31040/2/1-19	Про розгляд Звіту про результати аудиту ефективності використання коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад	д/с – 23
15	Указ Президента	«Про заходи, спрямовані на	д/с – 43

	України від 12.12.2016 № 553	забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю»	помс – 87
16	Розпорядження КМУ від 06.12.2017 № 878	«Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»	д/с – 40 помс – 75
17	Доручення Прем'єр-міністра України від 09.01.2019 № 49960/1/1-18	Щодо завдань та напрямів реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади	д/с – 227 помс – 105
18	Указ Президента України від 10.04.2019 № 117	Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2019 рік	д/с – 295 помс – 409
19	Розпорядження КМУ від 18.10.2017 № 743	Про План дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2017 – 2020 рр.	д/с – 61 помс – 26
20	Постанова КМУ від 25.10.2017 № 1106	Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони	д/с – 348 помс – 521
21	Розпорядження КМУ від 30.01.2019 № 35	Про затвердження плану заходів на 2019 рік щодо реалізації Концепції вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки	д/с – 25 помс – 45
22	Розпорядження КМУ від 30.01.2019 № 83	Про затвердження плану заходів на 2019 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки	д/с – 25 помс – 65
23	Розпорядження КМУ від 23.11.2015 № 1393	Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року	д/с – 131 помс – 86
24	Розпорядження КМУ від 10.05.2018 № 297	Про затвердження плану заходів на 2018 рік щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки	д/с – 95 помс – 22

25	Постанова КМУ від 05.04.2017 № 229	Про схвалення Концепції Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року	д/с – 38 помс – 160
26	Розпорядження КМУ від 13.09.2017 № 682	Про затвердження плану заходів на 2017 рік, спрямованих на активізацію реформування місцевого самоврядування та державну підтримку добровільного об'єднання територіальних громад	д/с – 37 помс – 119
27	Указ Президента України від 02.10.2018 № 298	Про річні національні програми під егідою Комісії Україна - НАТО	д/с – 312 помс – 259
28	Розпорядження КМУ від 18.12.2018 № 1088	Про затвердження плану дій із впровадження Ініціативи “Партнерство “Відкритий Уряд” у 2018-2020 роках	д/с – 415 помс – 432
29	Розпорядження КМУ від 22.09.2016 № 688	Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні	д/с – 37 помс – 87
30	Розпорядження КМУ від 24.02.2016 № 175	Про Стратегію реформування системи публічних закупівель (“дорожню карту”)	д/с – 79 помс – 166 інші – 65
31	Постанова КМУ від 24.02.2016 № 111	Про затвердження Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року	д/с – 23 помс – 22
32	Розпорядження КМУ від 04.06.2015 № 575	Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015-2019 роки	помс – 54
33	Розпорядження КМУ від 18.03.2015 № 227	Про схвалення Стратегії реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації	д/с – 43 помс – 85
34	Постанова КМУ від 26.09.2013 № 717	Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року	д/с – 23 помс – 63

Зведена інформація щодо кількісних показників цього навчання відображена в таблиці в додатку до *Інформаційної картки*.

IV. ВИКЛАДАЦЬКИЙ СКЛАД

В 2019 викладацький склад Центру формувався таким чином: до роботи в Центрі залучалися 142 викладачі, з них систематично (більше одного разу) – 86, в т.ч.: 5 докторів (4%), 24 кандидати наук (17%), 32 магістри державного управління (23%), 86 – працівників органів виконавчої влади і місцевого самоврядування (61%).

На діаграмі відображено якісний склад викладачів:

До викладання в Центрі залучались сім штатних працівників – кожен із них відповідно до плану-графіку розробляв власну тематику та потім її застосував. Як правило йшлося про напрями, де пошук відповідного фахівця в Чернігові виявлявся складним.

У звітному році в Центрі із слухачами зустрічались: заступники голови облдержадміністрації та обласної ради, керівники апаратів, керівники відділів апарату облдержадміністрації (юридичного, проходження державної служби, загального, контролю, роботи зі зверненнями громадян, інформаційно-комп'ютерного забезпечення, організаційного), виконавчого апарату обласної ради, обласних департаментів, управлінь та організацій.

В 2019 році тривала практика залучення до викладання в Центрі представників районних рад, керівників територіальних громад Чернігівщини. Зокрема, зі слухачами зустрічалися голова Ніжинської районної ради, заступник голови Менської міської ради, Тупичівський та Ріпкинський селищні голови.

Наявний викладацький склад дозволяє забезпечувати зміст для переважної більшості навчань. Разом із тим деякі специфічні питання (зміни в земельному законодавстві, муніципальна статистика, реформування вторинного рівня системи охорони здоров'я та деякі інші) вимагали та вимагатимуть надалі залучення зовнішніх фахівців.

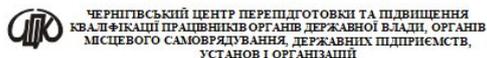
V. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Прийнятою 6 лютого 2019 р. № 106 Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про систему навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад» визначено поділ програм підвищення кваліфікації за змістом, тривалістю та інтенсивністю. Відповідно була розпочата робота щодо підготовки змісту загальної та спеціальної професійної програми підвищення кваліфікації, а також короткострокових програм підвищення кваліфікації. Вона триватиме 2020 році, адже необхідні для цього юстовані накази з'явилися лише в четвертому кварталі звітного періоду.

Щодо методичних розробок (тобто – продуктів).

Для енергетичних менеджерів ОТГ та осіб, які ведуть цей напрямок в органах державної влади підготовлено посібник «Енергетичний менеджмент». В ньому міститься інформацію про особливості проведення енергетичних обстежень будівель: мету та об'єкти, виконання, програмне забезпечення, звіти і терміни виконання робіт, перелік обладнання для проведення тепловізійного обстеження будівель, енергомоніторингу та енергоаудиту. Учасники профільних семінарів також отримували матеріали з питань використання альтернативних джерел енергії та актуальний каталог кредитних, грантових програм та програм міжнародної технічної допомоги в сфері енергоефективності.

Для надання практичної допомоги землевпорядникам рад територіальних громад у галузі земельних відносин підготовлено матеріали щодо механізму здійснення розпорядження сільськогосподарськими землями під час переходу земель із колективної до комунальної власності та повноважень органів місцевого самоврядування в цьому питанні відповідно до дії нових нормативно-правових актів.

Визначення повноважень органів місцевого самоврядування при переході земель із колективної в комунальну власність

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЗБІРНИК

ЧЕРНІГІВ - 2019

Зважаючи на зростання мережі служб у справах дітей в ОТГ та поступову передачу їм низки повноважень у сфері охорони дитинства спільно з обласною службою у справах дітей були розроблені три методичних збірника матеріалів: щодо соціально-правового захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах; з питань протидії домашньому насильству та жорсткому поводженню щодо дітей; про підготовку документів з питань соціально-правового захисту дітей. До збірників ввійшли витяги із окремих нормативно-правових актів, визначено порядок оздоровлення дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Також методичні матеріали містять практичні

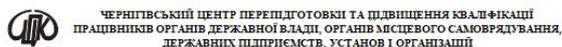
роз'яснення з питань виявлення дітей, постраждалих від домашнього насильства, здійснення оцінки рівня їх безпеки, планування та організацію роботи щодо

захисту їх прав та щодо виконання завдань державної політики у сфері захисту прав і охоронюваних законом інтересів дітей при наданні згоди на вчинення правочинів щодо належного дітям нерухомого майна.

Підготовлено збірник щодо застосування геоінформаційних технологій у місцевому управлінні для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, уповноважених підрозділів з питань містобудування. В ньому відомості про сфери і напрямки застосування геоінформаційних технологій в місцевому управлінні, а також інформація про нормативно-правове забезпечення процесу впровадження геоінформаційних систем як елементу електронного врядування.

Інформаційно-методичний збірник «Евристичні методи пошуку управлінських рішень» розглядає основні види методів прогнозування соціальної і економічної ситуації, планування та здійснення проектів. Зокрема, звертає увагу на види і сутність евристичних методів аналізу проблем, знаходження та прийняття управлінських рішень в умовах сучасного управління.

Збірник «Притягнення до дисциплінарної відповідальності посадових осіб місцевого самоврядування» інформує щодо нормативно-правових актів, які регулюють питання притягнення до дисциплінарної відповідальності. Він висвітлює загальнотеоретичне бачення трудової дисципліни, поняття та види

ЧЕРНІВСЬКИЙ ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ

**ПРИТЯГНЕННЯ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

Інформаційно-методичний збірник

Чернівці 2019

дисциплінарних стягнень, що можуть бути застосовані для посадових осіб місцевого самоврядування, особливості дисциплінарного звільнення та судову практику з цього питання.

Центр також готував методичні матеріали виключно в електронному вигляді. Добірка «Екологічна складова розвитку територій» містить методичні матеріали для проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, презентаційні матеріали і перелік нормативно-правових документів щодо порядку планування та фінансування природоохоронних заходів з обласного (державного) фонду охорони навколишнього природного середовища, особливостей охорони та використання природно-заповідних територій, впливу зміни клімату на водні ресурси та приклади заходів з водної адаптації в басейні Десни та верхнього Дніпра, екологічного оцінювання в стратегічному плануванні, перспективи розвитку рекреаційного потенціалу Чернігівської області.

Електронна добірка інформаційно-методичних матеріалів «Як громада може залучати інвестиції та працювати з інвестором» включає матеріали щодо джерел та механізмів фінансування місцевого економічного розвитку, створення інвестиційного паспорту громади, аналізу та покращення інвестиційного клімату

громади, маркетингу і брендингу території, основ бізнес-планування для малого і середнього підприємства. Презентаційні матеріали та переліки нормативно-правових документів стосуються залучення бюджетних коштів для розвитку громади, способів залучення до неї інвестицій та співпраці з інвестором, місцевого економічного розвитку, європейських інструментів для розвитку малого та середнього бізнесу України, досвіду Польщі в створенні і дотриманні стандартів обслуговування інвестора, маркетингу і брендингу території, місця Чернігівщини в рейтингу прозорості та способів покращення цих показників, промоції громади та створення паспорту ОТГ, основ бізнес-планування.

Збірка «Як добувати та використовувати статистичні дані в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування» містить інформаційні та методичні матеріали, що стосуються методів збору та налізу даних для розробки проектів і програм місцевого розвитку, видів вітчизняного і зарубіжного програмного забезпечення для по господарського та інших видів обліку в територіальній громаді, видів та характеристик баз даних для використання їх при складанні планів, проектів і програм; а також презентаційні матеріали і переліки нормативно-правових документів щодо використання наявних статистичних даних в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування методології визначення потреб громади, підготовки до проведення пробного перепису населення та перепису населення 2020, автоматизованої системи муніципальної статистики.

Подібні електронні добірки матеріалів надавалися учасникам навчання з питань надання соціальних послуг в ОТГ, соціального діалогу, бюджетних питань, залучення інвестицій, організації контролю й роботи з документами в органах влади і місцевого самоврядування, доступу до публічної інформації, тощо.

Для діючих дистанційних навчальних курсів (із питань організації роботи та повноважень депутата місцевої ради навчання для депутатів місцевих рад, працівників їх виконавчих апаратів; з питань забезпечення ефективності запобігання та протидії проявам корупції для державних службовців, посадових осіб місцевого; з питань ділового українського мовлення у сфері державного управління) були підготовлені нові або оновлені та актуалізовані наявні дидактичні матеріали: презентації (понад 20 штук), внесено зміни до 16 одиниць методичних матеріалів, переглянуто тестові завдання з модулів.

Для навчання спеціалістів із питань організації здійснення закупівель за бюджетні кошти постійно оновлювався тематичний збірник матеріалів та нормативно-правових актів (фактично – робочий зошит).

Підготовлено збірники тестових завдань: з питань ділового українського мовлення; дисциплінарної відповідальності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, організації контролю та роботи з документами. Для трьох дистанційних курсів розроблялися тести як до кожного модуля (всього 18 блоків), так і загальне підсумкове за кожним навчальним курсом.

Для слухачів, які навчалися за професійною програмою з англійської мови, видано два нових збірника: методичні вказівки з англійської мови «English for specific purposes» та навчальні матеріали з граматики англійської мови для розвитку граматичних навичок публічних службовців. Також оновлено три навчально-методичних збірника: щодо міжнародної інтеграції в економічній сфері, документації з особового складу, особливостей організації міжнародного співробітництва на матеріалах англійської мови та переформатовано комплексні контрольні завдання для перевірки рівня сформованості навичок та вмінь спілкування англійською у сфері державного управління.

Розширилася дидактична база Центру: підготовлено понад 70 мультимедійних презентацій, 10 відео-сюжетів (переважно – на основі виступів учасників конференції «Розумовські зустрічі»).

В цілому протягом 2019 року вийшло друком 20 одиниць навчально-методичних, інформаційно-довідкових матеріалів, підготовлено 10 відео-сюжетів. В результаті Центр забезпечував кожну групу учасників навчання методичними та дидактичними матеріалами. Він також створив інформаційну базу, що дозволяла йому надавати методичну допомогу органам влади та місцевого самоврядування.

VI. ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКАМИ ЦЕНТРУ

З метою підвищення фахового рівня своїх працівників, Центр підтримував їх участь у різноманітних освітніх заходах, організованих як українськими так і міжнародними організаціями, а саме:

- 17 – 19 березня – інформаційна поїздка до Штаб-квартири НАТО, м. Брюссель (Бельгія) (Бойко В.М.);
- березень – онлайн-курс «Гендерно орієнтоване бюджетування для розвитку громад», платформа Prometheus (Левченко Н.В);
- 4 – 5 квітня – семінар «Регіоналізм у сучасній Україні: ідентичності. цінності, історії», м. Київ (Львівський національний університет ім. Івана Франка, Український католицький університет за підтримки швейцарського University of St.Gallen) (Бойко В.М.);
- 8 квітня – робоча зустріч щодо проведення програмою U-LEAD з Європою семінарів «Крок для лідерів», м. Київ (Бойко В.М.);
- 21 травня – 26 червня – навчання з підготовки тренерів-консультантів за Професійною програмою підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з питань місцевого економічного розвитку, НАДУ, Проєкт ПРОМІС, м.Київ (Левченко Н.В);

- 23 травня – засідання Координаційної ради з питань навчання державних службовців голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів та виступ із питань порядку денного, м. Київ, Нацдержслужба України (Бойко В.М.);
- 4 червня – семінар «Впровадження навичок обговорення в українські школи, вищі й громади» (програма ім. Фулбрайта), м. Київ (Бойко В.М.);
- 25 – 26 червня – навчання з проблем гендерної рівності та гендерної орієнтованого бюджетування, проект «Гендерне бюджетування в Україні», м. Суми (Коваленко Н.В.);
- 24 – 25 вересня – семінар-тренінг «Співпраця органів виконавчої влади та інститутів громадянського суспільства в процесі формування та реалізації, державної регіональної політики», м. Київ (Казіміров Д.В.);
- 27 вересня – «Співробітництво Україна – НАТО. Регіональний вимір», м. Чернігів (Казіміров Д.В., Москаленко В.А.)
- 15 – 16 жовтня – тренінг «Гендерні фактори в управлінні людськими ресурсами. Компетентісний відбір та мотивація», програма U-LEAD з Європою, м. Київ (Коваленко Н.В.);
- 16 – 18 жовтня – тренінг для тренерів «Інструменти співпраці Україна – ЄС для місцевого та регіонального розвитку», НАДС, УШУ, програма U-LEAD з Європою, м. Київ (Бойко В.М.).

Впродовж звітнього року працівники Центру набували нових знань щодо створення та функціонування ОТГ, стратегічного планування та проектного менеджменту, європейського досвіду місцевого самоврядування, взаємодії з громадськістю, ефективності використання державних коштів, гендерного бюджетування. При цьому підвищення кваліфікації працівників Центру здійснювалося переважно за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги.

Всього протягом року таким чином підвищили свою кваліфікацію п'ять співробітників Центру або ж половина його адміністративного персоналу. Така інтенсивність (і навіть більша) критична важлива для періоду інтенсивних змін у системі навчання державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад.

VII. НАУКОВА РОБОТА

До наукової роботи в Центрі залучаються, насамперед, штатні працівники, які мають науковий ступінь кандидатів наук (двоє).

Серед наукових інтересів працівників Центру у звітньому році представлені питання реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, децентралізації, формування культурного простору, історичні дослідження з питань державного управління тощо.

Наукові інтереси працівників Центру відображені в наукових та науково-популярних статтях. Всього протягом року оприлюднено 16 матеріалів, а саме:

1. Бойко В. Приклад реалізації місцевої стратегії розвитку // День. – 2019. – 15 січня. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/pryklad-realizaciyi-miscevoyi-strategiyi-rozvytku>

2. Бойко В. Що гальмує інвестиції // День. – 2019. – 29 січня. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/polityka/shcho-galmuye-investyciyi>
3. Бойко В. НАТО – Росія: де «червона лінія»? День. – 2019. – 22 березня. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/polityka/nato-rosiya-de-chervona-liniya>
4. Бойко В. Остер – новий шанс // День. – 2019. – 23 липня. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/oster-novyy-shans>
5. Ервін Міден: «Гібридна війна Росії проти України стала своєрідним стимулом для пізнання країни» // День. – 2019. – 16 серпня. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/ervin-miden-gibrydna-viyna-rosiyi-proty-ukrayiny-stala-svoyeridnym-stymulom-dlya>
6. Бойко В. Шукач справедливості // День. – 2019. – 22 серпня. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/istoriya-i-ya/shukach-spravedlyvosti>
7. Бойко В. Шукач справедливості-2 // День. – 2019. – 29 серпня. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/istoriya-i-ya/shukach-spravedlyvosti-2>
8. Бойко В. Дюранті сучасності // День. – 2019. – 24 жовтня. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/tema-dnya-cuspilstvo/dyuranti-suchasnosti>
9. Бойко В. Комісія Мейса: спроба ревізії? // День. – 2019. – 4 листопада. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-ukrayiny/komisiya-meysa-sproba-reviziyi>
10. Бойко В. Михайло Горбачов свою частину історичної місії виконав // День. – 2019. – 10 грудня. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/podyaka-za-shans>
11. Бойко В. Запровадження стратегічного планування в територіальних громадах – стан, проблеми, засоби подолання (на матеріалах Чернігівщини) // Розумовські зустрічі. – 2019. – вип. 6. – С. 29 – 41.
12. Сповідна книга села Баби 1746 р. (підготовка до друку та вступний коментар Дмитра Казімірова). *Сіверянський літопис*. 2019. № 1. С. 122-164. URL: http://www.siver-litopis.cn.ua/arh/2019/siver_01_19.pdf
13. Казіміров Д. Чернігівщина зміцнює дружні зв'язки з Польщею. URL: <http://www.sknews.net/chernihivshchyna-zmitsniuie-druzhni-zv-iazky-z-polshcheiu/>
14. Пошук скарбу Гната Сахновського. Настільна історико-краєзнавча гра (упорядники: Неруш В., Казіміров Д., Бикова А., Крутий В.), Мена, 2019.
15. Казіміров Д. До історії Максаківського Спасо-Преображенського монастиря. *Менщина*. URL: <https://mena.org.ua/blog/menshchyna-istorychna-do-istorii-maksakivs-koho-spaso-preobrazhens-koho-monastyria/>
16. Казіміров Д. Як відновити моральне здоров'я народу? Про це міркували під час презентації книги «День вдячності» в Чернігові. *День*. 2019. 27 листопада. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/yak-vidnovyty-moralne-zdorovyua-narodu>
17. Казіміров Д. «Вдячність – це дієва пам'ять і духовна інвестиція». У Чернігові відбулася зустріч команди «Дня» з читачами – «екстракт» думок і вражень. *День*. 2019. 28 листопада. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-ukrayiny/vdyachnist-ce-diyeva-pamyat-i-duhovna-investyciya>

Співробітники Центру стали також редакторами щорічника, що видається закладом, а саме:

Розумовські зустрічі: збірник наукових праць / Інститут законодавства Верховної Ради України, Дніпропетровський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України, Сіверський центр післядипломної освіти, Сіверський інститут регіональних досліджень. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. Вип. 6. 208 с.

Співробітники Центру брали участь у таких наукових та науково-практичних конференціях, а саме:

1. XII економічний Форум «Європа – Україна», м. Жешув (Польща), 25 – 26 січня 2019 р. (Бойко В.М.);
2. Наукова конференція «Гетьман І.С. Мазепа та Чернігівщина», м. Чернігів, 21 березня 2019 р. (Казіміров Д.В.);
3. Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Треті козацькі читання пам'яті Володимира Кривошеї (1958–2015)», м. Київ, 7 червня 2019 р. (Казіміров Д.В.);
4. 5 – 6 вересня 2019 р. – конференції проекту «Підтримка реформи місцевого самоврядування: впровадження партисипативної моделі стратегічного планування в громадах північної, центральної та західної України» (FRDL), м. Львів (Бойко В.М.);
5. Конференція HR у публічному управлінні «Одеса. Рішельє. Форум» (Нацдержслужба України), м. Одеса, 25 вересня 2019 р. (Бойко В.М.);
6. Муніципальні читання імені Антона Кохановського, м. Чернівці, 14 – 15 листопада 2019 р. (Бойко В.М.);
7. Чернігівський регіональний інноваційний форум, м. Чернігів, 22 листопада 2019 р. (Бойко В.М.);
8. Міжнародна науково-практична конференція «Восьмі “Розумовські зустрічі”», м. Чернігів, Козелець, Остер, 12–13 грудня 2019 р., (Бойко В.М., Підгайний П.М., Казіміров Д.В., Коваленко Н.В.).

У 2019 році Центр провів щорічну міжнародну науково-практичну конференцію **VIII «Розумовські зустрічі»** – 12 та 13 грудня в Чернігові (перший день), Козельці та Острі (другий день) за підтримки фонду Ганса Зайделя. Серед організаторів конференції – Національне агентство України з питань державної служби, Інститут законодавства Верховної Ради України, Сіверський інститут регіональних досліджень.

Форум зібрав біля 100 учасників: 41 працівник органів місцевого самоврядування Чернігівської області, 20 представників центрів перепідготовки та підвищення кваліфікації, 7 – працівники Національного агентства України з питань державної служби, 12 викладачів закладів вищої освіти Чернігова, Ніжина, Києва та Гомеля.

В роботі конференції взяли участь представники з 13 областей України (Волинської, Житомирської, Івано-Франківської, Запорізької, Київської, Кіровоградської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської,

Тернопільської, Херсонської, Хмельницької, Чернівецької та Чернігівської) та трьох країн – Білорусі, Польщі, США.

Спікерами були: Чмига Віра, директор Генерального департаменту професійного розвитку державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування Національного агентства України з питань державної служби, кандидат наук з державного управління (м. Київ); Воротін Валерій, завідувач відділу комплексних проблем державотворення, доктор наук з державного управління, професор (м. Київ), Попова Лілія, заступник начальника Головного управління з питань моніторингу, аналізу політики та взаємодії з місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування Директорату з питань розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою (м. Київ), Гук Андрій, менеджер Програми Ради Європи «Децентралізація і реформа місцевого самоврядування в Україні» (м. Київ), Луняк Євген, завідувач кафедри історії України Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя, доктор історичних наук, професор (м. Ніжин), Логінов Олександр, аналітик Аналітичного Центру АМУ (м. Київ), Стариков Григорій, радник із питань регіонального розвитку Сумського центру розвитку місцевого самоврядування програм и U-LEAD з Європою, кандидат історичних наук (м. Суми), Адам Костраб, заступник бурмістра гміни Бжостек Підкарпатського воєводства (м. Бжостек, Республіка Польща), Войцех Станішевський, бурмістр гміни Бжостек Підкарпатського воєводства (м. Бжостек, Республіка Польща), Савостенко Олександр, керівник проєктів діджиталізації у сфері публічного адміністрування, магістр державного управління (м. Київ), Олександр Якубенко, начальник Міжрегіонального управління Нацдержслужби України у м. Києві, Київській, Чернігівській та Черкаській областях (м. Київ); Ірина Кучвальська, координатор проєктів по Гомельській області НГО «Білоруська асоціація жінок-юристів», кандидат юридичних наук, доцент (м. Гомель, Республіка Беларусь); Тетяна Тимошенко – голова ради Всеукраїнської федерації роботодавців в сфері туризму України (м. Київ), Еліс Ітан – волонтер Корпусу Миру США; Верховцева Ірина, професор кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Університету державної фіскальної служби України, доктор історичних наук, доцент (м. Київ)

Конференція проходила у форматі дискусійних панелей. Обговорювалися засади формування сучасного

адміністративно-територіального устрою України та історичні традиції; питання місцевого та регіонального розвитку (виклики сьогодення й засоби їх подолання); реформа системи навчання працівників органів місцевої державної влади та місцевого самоврядування (виклики та завдання сьогодення); управління людськими ресурсами в органах місцевого самоврядування; можливості застосування історико-культурної спадщини як чинника розвитку території.

Серед результатів конференції VIII «Розумовських зустрічі» виділяються три:

- представники центрів підвищення кваліфікації (всі «за», один утримався) вирішили створити в 2020 р. саморегульовану організацію освітніх закладів, що працюють у сфері професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, й доручили організаторам конференції звернутися до Національного агентства України щодо надання методичної допомоги у цій справі;
- представники центрів підвищення кваліфікації вирішили спільно напрацювати зміни до статутів центрів (обумовлені постановою Кабінету Міністрів України від 11.12.2019 № 1036), а потім – розробити основу для сертифікатних професійних програм;
- представники територіальних громад Чернігівської області доручили Чернігівському центру під вивчення кваліфікації підготувати установчі документи для створення «Асоціації громад басейну річки Десна».

В цілому, хоча напрям наукової роботи не є основним у діяльності Центру, він суттєво впливає на якість виконання ним двох основних завдань – підвищення кваліфікації посадовців та надання допомоги органам державної влади та місцевого самоврядування в сенсі визначення пріоритетів та змістовного наповнення. Таким чином поєднуються аналітичні розробки та практична діяльність.

VIII. КОМУНІКАТИВНІ ЗАХОДИ

Більша частина комунікативних заходів проходила за участю учасників навчання, отже була складовою їхнього підвищення кваліфікації, меншість – відповідно до окремих доручень засновників чи планів їх діяльності на виконання ухвалених рішень. Зокрема, було організовано такі:

17 січня – презентація книги професора Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки Валентина Малиновського «Публічна служба в Україні» та біобібліографічного покажчика праць до 60-річчя вченого за участю представників центрів підвищення кваліфікації, науковців та державних службовців з Луцька, Львова, Херсона, Чернівців та Чернігова.

30 січня – презентація збірника наукових праць **«Україна – Німеччина: міжнародні відносини»**, присвячена століттю міждержавних відносин між нашими країнами; співорганізаторами зустрічі виступили Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Чернігівської облдержадміністрації, Центр та Сіверський інститут регіональних досліджень;

15 травня – найнезвичніший комунікативний захід: **товариський футбольний матч** між збіркою українських голів територіальних громад та польських войтів і бурмістрів із командою Плисківською ОТГ; зустріч присвячувалася Дню Європи та проходила в рамках візиту делегації Асоціації гмін басейну річки Віслока до Чернігівської області;

20 серпня – зустріч із радником Вищого Органу Аудиту (NIK) Республіки Польща **Пьотром Кульпою** в рамках семінару «Основи державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства України та залучення громадян до діяльності органів місцевої влади, висвітлення роботи органу влади в соціальних мережах»;

22 серпня – міжрегіональна відеоконференція «**28 років незалежності України: виклики та завдання сьогодні**» за участю представників центрів підвищення кваліфікації та науковців Чернігівської, Вінницької, Волинської, Кіровоградської, Полтавської та Херсонської областей.

27 листопада – презентація видання «**День вдячності**» з серії бібліотеки газети «День» «Україна Incognita». Участь у ньому взяли головний редактор зазначеного видання та **Лариси Івшина**, упорядник книги **Ігор Сюдюкова**, понад 80 представників творчої інтелігенції Чернігова та 20 студентів

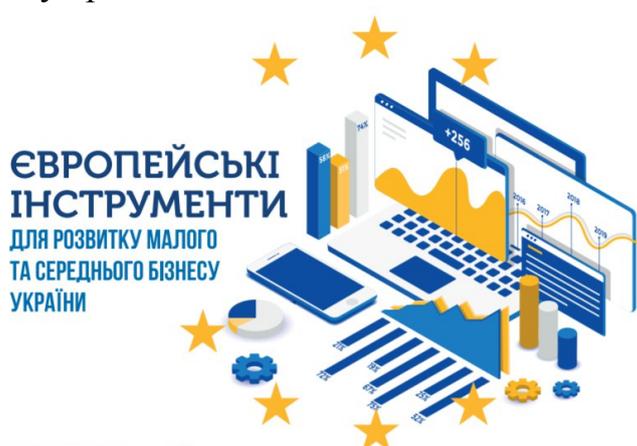
Чернігівського національного технологічного університету.

В цілому комунікативні заходи помітно посилили присутність Центру в інформаційному просторі області, позитивно вплинули на його імідж та сприяли його основній діяльності в частині розширення контактів та кола зацікавлених сторін, залучених до роботи закладу.

ІХ. СПІВПРАЦЯ З УКРАЇНСЬКИМИ НГО

ТА МІЖНАРОДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ

Найбільше Центр спрацював із громадською організацією «Сіверський інститут регіональних досліджень». Останній реалізовував проект «Використання

європейських фінансових інструментів для розвитку агропромислового сектору (МСП) України» – за фінансової підтримки Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження» в рамках грантового компоненту «Громадська синергія». В його рамках спільно з Центром та за участі його фахівців видано аналітичні матеріали у вигляді

брошури з інфографікою «Європейські інструменти для розвитку малого та середнього бізнесу України», що отримали схвальні відгуки фахівців та, зокрема, були розміщені на сайті віце-прем'єр-міністра з питань європейської інтеграції. В рамках проекту в Чернігові (21–22.02.2019 р.), Рівному (22–23.03.2019), Чернівцях (11–12.04.2019 р.), Харкові (24–25.04.2019) та Миколаєві (20–21.06.2019 р.) проведено дводенні семінари-тренінги за участю експертів з Чернігова та Києва. Надалі напрацьовані матеріали використовувалися в навчальному процесі Центру.

Також Сіверський інститут став регіональним партнером від Чернігівської області в іншому проекті грантового компоненту «Громадська синергія» МФ «Відродження» – «Угода про асоціацію між Україною та ЄС і державна допомога», що реалізовувався ГО «Європейські ініціативи» (м. Львів). В його рамках була напрацьована методика самостійної оцінки виникнення явища державної допомоги, що була також запроваджена до навчального процесу в Центрі.

ПІДТРИМКА РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ -
ВПРОВАДЖЕННЯ ПАРТИСИПАТИВНОЇ МОДЕЛІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ
В ГРОМАДАХ ПІВНІЧНОЇ, ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

Проект співфінансовано в рамках співпраці у сфері розвитку «Польська допомога»
Міністерства закордонних справ Республіки Польща.

За допомогою Сіверського інституту регіональних досліджень як регіонального партнера Фондації розвитку місцевої демократії (FRDL, Польща) опосередковано Центр був залучений до реалізації проекту «Підтримка реформи місцевого самоврядування – впровадження партисипативної моделі стратегічного планування в громадах північної, центральної та західної України». В його рамках шість ОТГ Чернігівщини (Бобровицька, Городнянська, Семенівська, Лосинівська, Малодівицька, Плисківська) розробили концепції своїх стратегій розвитку.

Центр також інтенсивно взаємодіяв із Чернігівським центром розвитку місцевого самоврядування програми U-LEAD з Європою. Насамперед, щодо

організації та проведення навчань із проектного менеджменту для ОТГ, зокрема – стратегування, а навчання штатних працівників закладу.

Розвинулися контакти з польським партнером – «Асоціацією гмін басейну річки Віслока», що об'єднує 22 самоврядування Підкарпатського та Малопольського воєводств. **13 – 18 травня** її делегація в складі 15 чоловік (воїти та бурмістри, керівники Асоціації) відвідали Київ, Чернігівщину та Славутич із

візитом, що отримав назву «**День Європи – 2019: співпраця польських гмін та українських територіальних громад для зміцнення місцевого самоврядування**».

Польські самоврядувці зустрілися з керівництвом облдержадміністрації та обласної ради, побували у Верховній Раді України, Нацдержслужбі, м. Славутич та зоні відчуження, в

Кіптівській, Менській, Сновській, Корюківській, Батуринській та Плисківській ОТГ Чернігівської області, де спілкувалися з представниками органів місцевого самоврядування та громадськими активістами, оглянули об'єкти промислової та соціальної та інфраструктури, ознайомилися з туристичними принадами регіону.

Як результат:

- 15 травня в м. Бутурин підписано угоду про співпрацю між гміною Бжостек та Батуринською територіальною громадою;
- 6 грудня в м. Ясло підписано договори про співпрацю між гміною Пільзно та Сосницької громадою, гміною Жиракув та Менської громадою, гміною Бжостек та Плисківською громадою.

Всього – чотири договори протягом року. Вони передбачають двосторонні горизонтальні контакти в освіті, культурі, між підприємцями, молодіжні обміни, а також можливість участь у різноманітних проектах у рамках програм Європейського Союзу, що сприятиме поширенню взаємовигідних людських зв'язків та розвитку територій.

Крім того, Асоціація гмін басейну річки Віслока запросила до себе учнів Сновської музичної школи ім. Натана Рахліна та організувала їхні творчі виступи у польських гмінах (1 – 8 грудня).

Тобто співпраця з НГО сприяє оновленню змісту навчального процесу в Центрі, а взаємодія з міжнародними партнерами – залучення їхніх досвіду та розробок, а також встановленню безпосередніх контактів українських громад із польськими партнерами.

XI. НАДАННЯ ПЛАТНИХ ПОСЛУГ

За підсумками 2019 року Центром надано платних послуг на загальну суму **232033,41 грн.**, що становило **9,13 %** від всього фінансування Центру. Отримані кошти направлялись закладом на відшкодування пов'язаних із наданими послугами видатків, забезпечення навчального процесу та його якості, оновлення матеріально-технічної бази, видавничу діяльність.

Платні послуги Центр надавав відповідно до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України, та дозволеної статутної діяльності.

Замовниками платних послуг в Центрі виступали:

- організації та установи які проходили навчання за короткостроковою програмою підвищення кваліфікації за темою «Публічні закупівлі: від теорії до практики» – 141435,00 грн.;

- Головне управління Держгеокадастру у Чернігівській області – за навчання їх працівників та спеціалістів за короткостроковими програмами підвищення кваліфікації із запобігання корупції та питань земельного законодавства – 6100,00 грн.;

- Головне управління Казначейської служби України у Чернігівській області – за навчання їх працівників та спеціалістів за короткостроковими програмами підвищення кваліфікації – 9510,94 грн.

- Головне управління Пенсійного фонду України у Чернігівській області - за навчання їх працівників та спеціалістів за короткостроковими програмами підвищення кваліфікації – 14340,40 грн.;

- Північний офіс держаудитслужби – за навчання їх працівників за короткостроковою програмою підвищення кваліфікації – 15000,00 грн.;

- ФОП Силенко, Спілка жінок України та ПРА “Кий Авіа” - надання послуг з організаційно-технічного забезпечення заходів та тренінгів – 11166,00 грн.;

- інші організації та установи – за надання послуг за підвищення кваліфікації їх працівників за короткостроковими програмами підвищення кваліфікації – 34481,07 грн.

За наявним фінансуванням Центру в 2019 році за загальним фондом та інфляційними процесами лише наявність спеціального фонду дозволила Центру забезпечити мінімально необхідні поточні видатки, без яких здійснення його функцій було б неможливим.

X. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА

2019 року основні фонди Центру зросли на 33 тис. грн. та нині становлять 822,4 тис. грн. Водночас сума коштів, що була вкладена в розвиток матеріально-

технічної бази закладу, більша й становила 51,7 тис. грн. Так різниця виникла тому, що у відповідь на звернення Тупичівської об'єднаної територіальної громади Центр передав частину свого майна, а саме автомобіль «ГАЗ 2410 Волга» як такий, що закладом не використовувався, на її баланс. Балансова вартість переданого майна становила 18,333 тис. грн.

Динаміка змін основних фондів за останні п'ять років відображена в діаграмі.

2019 р. Центр вклав в оновлення своєї бази 6,5% від балансової вартості своїх фондів. Зазначені кошти – виключно за рахунок спеціального фонду кошторису закладу. Наведений показник дозволяє лише відновлювати функціональну придатність наявного майна, але зазначених фінансових ресурсів недостатньо для розвитку Центру. Тим більше, що починаючи з 2014 р. – це найкращий показник. Тобто чотири попередні роки ситуація була гіршою – оновлення коливалося від 0,5% до 3,4%. Зазначимо також, що із загального фонду ця стаття видатків останній раз фінансувалася в 2008 році, тобто одинадцять років тому назад.

Комп'ютери Центру морально та фізично застаріли, вони здатні пропрацювати ще до двох років, протягом яких необхідно здійснити їх заміну на сучасніше покоління робочих станцій. Основний принтер, Sharp Mx-m264n потребує капітального ремонту. Зношеність проекторів у навчальних аудиторіях становить понад 50%, амортизація автомобіля «Шевроле Авео» 2006 року випуску, що використовується для проведення виїзних семінарів, становить 100%.

Серед новинок 2019 року, придбаних Центром для технічного забезпечення навчального процесу:

- телевізор Vinga S65UHD20B (до аудиторії № 2 – показ презентацій);
- веб-камера Logitech c925e (для проведення вебінарів).

Крім того, проведено апгрейт комп'ютерів, встановлених в комп'ютерному класі – оперативну пам'ять збільшено до 4 Гб, замінено процесори. Також придбані жорсткі диски та відео-карта для забезпечення показу презентацій на телевізорі Vinga, інші технічні прилади, необхідні для забезпечення діяльності закладу. Також відремонтовано зазначений вище автомобіль.

За необхідності, для проведення спільної діяльності, Центром використовується також техніка Сіверського інституту регіональних досліджень (ноутбук, проектор, принтер), надані фондом Ганса Зайделя.

Станом на тепер наявна матеріально-технічна база Центру достатня для забезпечення виконання ним своїх функцій. Але багаторічна відсутність фінансування її оновлення за рахунок загального фонду кошторису Центру вже у ближній перспективі можуть поставити питання про дієздатність.

XI. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОБОТИ НА 2020 РІК

I. Інституційне та організаційне забезпечення.

1. перейменування Центру та внесення змін до його Статуту – відповідно до Положення про регіональний центр підвищення кваліфікації (вимога постанови Кабінету Міністрів України від 11 грудня 2019 р. № 1036 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2004 р. № 1681»).

2. Запровадження змін, передбачених «Положенням про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад» (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 106), в частині, що стосується створення саморегульованого професійного суб'єктів надання освітніх послуг у сфері професійного навчання.

3. Адаптація процесу організації навчань до нового типу планування – щомісячно, відповідно до визначених річним планом-графіком пріоритетів підвищення кваліфікації кадрів (затверджений спільним розпорядженням голови облдержадміністрації та голови обласної ради від 21 грудня 2019 року № 124).

4. Приведення електронної системи обліку учасників навчання у відповідність до змін, що відбулися в нормативно-правовій базі.

5. Налагодження кооперації з іншими регіональними центрами підвищення кваліфікації щодо залучення галузевих викладачів та обміну слухачами (насамперед, у випадку рідкісних професійних компетентностей).

II. Методичне та дидактичне забезпечення навчального процесу.

1. Розробка нових програм підвищення кваліфікації – відповідно до наказу Нацдержслужби України від 10.10.2019 № 185-19 «Про затвердження Вимог до змісту і структури підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад» (професійних та короткострокових – загальних та спеціальних) – щодо форми та переліку професійних компетентностей (запровадження компетентнісного підходу) – щодо змісту.

2. Розробка або ж оновлення методичних матеріалів для кожної групи слухачів, що навчатимуться в Центрі.

3. Змістовне оновлення модулів навчальних курсів дистанційного навчання, розробка та запровадження нових (для загальних програм).

4. Продовження серії видань про малі міста та селища Чернігово-Сіверщини «Європейське місто».

5. Підготовка та поширення відео-лекцій та інших відео-сюжетів із питань, що становитимуть інтерес учасників навчання.

III. Консультативно-дорадча допомога органам державної влади та місцевого самоврядування.

1. Консультативний супровід та експертна допомога органам державної влади та місцевого самоврядування з написання проектів місцевого та регіонального розвитку, а також інших, що становитимуть їхній інтерес.

2. Консультативний супровід та експертна ОТГ щодо розвитку та урізноманітнення форм міжмуніципального співробітництва (зокрема. налагодження транспортного сполучення до малонаселених та віддалених населених пунктів).

3. Консультативний супровід та експертна допомога ОТГ щодо міжнародного співробітництва, насамперед укладання та реалізації договорів про співпрацю з польськими гмінами.

IV. Підвищення кваліфікації.

1. Підготовка та реалізація навчальних курсів, тематика яких спрямована на підтримку завершення реформи місцевого самоврядування на базову рівні та реформування державної влади на субрегіональному – орієнтовно до положень проекту Концепції державної політики із досягнення цілі 10.3. «Українці мають реальну можливість впливати на організацію свого життєвого простору як мешканці спроможних громад» Програми діяльності Кабінету Міністрів України.

2. Організація низки навчань для вперше обраних посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад – після проведення чергових виборів до органів місцевого самоврядування на новій територіальній основі

3. Організація та проведення навчань із такої тематики:

- проектного менеджменту, зокрема – стратегічного планування;
- публічних закупівель;
- земельних відносин;
- можливостей місцевої влади щодо стимулювання розвитку малого та середньо бізнесу, залучення інвестицій;
- розширення застосування інформаційних технологій в органах державної влади та місцевого самоврядування (діджіталізація);
- комунікацій влади та громадськості, розвитку громадянської активності, поширення та урізноманітнення форм партисипації;
- надання соціальних послуг в ОТГ;
- антикорупційного законодавства, запобігання проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування;
- змін до законодавства про державну службу та нового законодавства щодо служби в органах місцевого самоврядування;
- інших питань, визначених центральними органами влади, та відповідно до вимог замовників.

4. Залучення до організації та проведення навчань громадських організацій та міжнародних партнерів, кооперація з ними.

V. Технічне забезпечення діяльності.

1. Закупки обладнання (мобільні столи, інші складові), необхідного для перетворення аудиторія № 3 на простір для тренінгів.
2. Модернізація персональних комп'ютерів співробітників Центру.
3. Підтримка в робочому стані всієї наявної техніки закладу.
4. Заміна (по мірі можливостей) технічного обладнання, що вичерпало свій фізичний ресурс експлуатації.

VI. Комунікативні заходи.

1. Інформування громадськості щодо змісту, перебігу та поточних результатів реформування органів державної влади та місцевого самоврядування, територіальної організації влади в Україні.
2. Інформування громадськості щодо реалізації Україною положень Угоди про асоціацію з ЄС.
3. Проведення разом із польським партнером, Асоціацією гмін басейну річки Віслока, заходів до Дня Європи та Європейського тижня місцевої демократії.
4. Залучення Центру інформації та документації НАТО в Україні для проведення інформаційних заходів із питань євроатлантичної інтеграції України.
5. Проведення інших заходів із питань реформування системи публічного адміністрування в Україні

VII. Наукова робота.

1. За підсумками міжнародної наукової конференції «VIII “Розумовські зустрічі”» – підготовка та видання сьомого номеру щорічного збірника наукових праць «Розумовські зустрічі».
2. Проведення 10 – 11 грудня 2020 р. IX Міжнародної науково-практичної конференції «Розумовські зустрічі».
3. Участь у наукових працівників закладу у конференціях відповідно до сфер їхніх наукових інтересів.

Директор Центру

Володимир Бойко

ДОДАТКИ

Додаток №1

**Динаміка навчання з питань запобігання та протидії проявам корупції в
Чернігівському центрі
(за 2011–2019 роки)**

Категорія слухачів	Фактична чисельність послівців		%		%		%		%		%		%		%		%		Усього за 2011–2019 рр.	%	
	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.												
ПОМС	3093	496	16,03	432	13,96	1284	41,5	1171	37,85	259	8,3	176	5,6	507	16,3	210	6,7	695	22,4	5230	169,0
д/с МОВВ	3470	440	12,68	388	11,18	949	27,34	1392	40,11	207	5,9	159	4,5	514	14,8	250	7,2	763	21,9	5062	145,8
д/с ТПЦО ВВ	5400	522	9,66	1414	26,18	103	1,90	981	1,890	90	1,6	90	1,6	13	0,2	75	1,3	417	7,7	2822	52,2
Всього	11963	1458	12,18	2234	18,67	2336	19,52	2661	22,24	556	4,66	425	3,55	1034	8,6	535	4,4	1875	15,6	13114	109,6

ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА

про підвищення кваліфікації державних службовців
і посадових осіб місцевого самоврядування у 2018–2019 роках
у Чернігівському центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування,
державних підприємств, установ та організацій

		Показники					
		державні службовці				посадові особи місцевого самоврядування	
		місцевих		центральных			
		2018 рік	2019 рік	2018 рік	2019 рік	2018 рік	2019 рік
I.	Кількість осіб, які підвищили кваліфікацію						
	Всього	1384	1479	264	511	2894	3568
	<i>за категоріями:</i>						
1.1.	<i>державні службовці</i>	1384	1479	264	511		
1.1.1.	категорія Б	580	585	103	125	-	-
1.1.2.	категорія В	804	894	161	386	-	-
1.2.	<i>посадові особи місцевого самоврядування</i>					2894	3568
1.2.1.	III категорія	-	-	-	-	-	
1.2.2.	IV категорія	-	-	-	-	173	84
1.2.3.	V категорія	-	-	-	-	693	700
1.2.4.	VI категорія	-	-	-	-	879	914
1.2.5.	VII категорія	-	-	-	-	1149	1168
1.3.	<i>депутати місцевих рад</i>	-	-	-	-	261	702
II.	Кількість викладачів, які залучені до навчального процесу (осіб)						
		2018 рік			2019 рік		
	Всього	186			142		
2.1.	<i>науково-педагогічних працівників, які мають вчені звання:</i>	50			25		
2.1.1.	доцента	36			22		
2.1.2.	професора	14			3		
2.2.	<i>науково-педагогічних працівників, які мають науковий ступінь:</i>	59			29		
2.2.1.	доктора наук	18			5		
2.2.2.	кандидата наук	41			24		
2.3.	іноземні фахівці, експерти, які залучені до підвищення кваліфікації	13			8		
2.4.	практиків, які залучені до підвищення кваліфікації	112			86		

III. Науково-методичне забезпечення підвищення кваліфікації (кількість)		2018 рік	2019 рік
3.1.	розроблено навчально-методичних посібників	19	20
3.2.	розроблено навчальних програм	5	-
	<i>з них:</i>		
3.2.1.	професійних програмам	-	-
3.2.2.	короткострокових програм	5	-
IV.	Джерела та обсяги фінансування підвищення кваліфікації у закладі післядипломної освіти (грн.)		
		2018 рік	2019 рік
	Всього	2336879	2788666
	<i>зокрема:</i>		
4.1.	з державного бюджету	40127	63771
4.2.	з місцевого бюджету	2296752	2724895
4.3.	за кошти міжнародної технічної допомоги (грантів)	-	-
4.4.	з інших надходжень, не заборонених законодавством	-	-

ДОДАТОК ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ КАРТКИ

про підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування у 2019 р. Чернігівського центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій

*НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ,
РОЗРОБЛЕНЕ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ
ЗА 2019 РІК:*

Навчально-методичні посібники:

1. ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES. Методичні вказівки з англійської мови для державних службовців, керівників, менеджерів / Укл.: Навчально-методичний збірник / Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підрозділів, установ і організацій. Укладач: Н. В. Гагіна: Чернігів: ЦППК, 2019. – 44 с.

2. Визначення повноважень органів місцевого самоврядування при переході земель із колективної в комунальну власність: Навчально-методичний збірник / Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підрозділів, установ і організацій. Укладач: І.Б. Пузан: Чернігів: ЦППК, 2019. – 17 с.

3. Евристичні методи пошуку управлінських рішень: Інформаційно-методичний збірник / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад. Левченко Н.В.: – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. – 21 с.

4. Екологічна складова розвитку територій» [Електронний ресурс] / Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підрозділів, установ і організацій. Уклад.: Левченко Н.В. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019.

5. Енергетичний менеджмент: Посібник для енергоменеджера по проведенню енергетичного аудиту муніципальних будівель / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: Зінченко С.В. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. – 29 с.

6. Застосування геоінформаційних технологій в місцевому управлінні: Інформаційно-методичний збірник / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад. Левченко Н.В.: – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. – 21 с.

7. Збірник тестових завдань з питань дисциплінарної відповідальності державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: Підгайний П.М. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. – 10 с.

8. Збірник тестових завдань з питань ділового українського мовлення / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: Підгайний П.М. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. – 10 с.

9. Комунікація: вербальна та невербальна / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: Коваленко Н.В, Мірошніченко О.М.. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. – 32 с.

10. Методичні матеріали з питання протидії домашньому насильству та жорсткому поведженню щодо дітей (на допомогу працівникам служб у справах дітей) / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад. Олифіренко Ю.І., Чередник О.М.: – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2018. – 72 с.

11. Навчальні матеріали з граматики англійської мови для розвитку граматичних навичок / Укл.: Навчально-методичний збірник / Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підрозділів, установ і організацій. Укладач: Н. В. Гагіна: Чернігів: ЦППК, 2019. – 81 с.

12. Підготовка документів з питань соціально-правового захисту дітей (на допомогу працівникам служб у справах дітей) / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад. Олифіренко Ю.І., Чередник О.М.: – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. – 44 с.

13. Притягнення до дисциплінарної відповідальності посадових осіб місцевого самоврядування / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад. Мужикова Н.М., Євсюкова Г.В.: – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. – 19 с.

14. Публічні закупівлі: від теорії до практики / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Ред. кол.: В.М. Бойко (голова ред.) [та ін.]. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. – 170 с.

15. Розумовські зустрічі: збірник наукових праць / Інститут законодавства Верховної ради України; Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України; Сіверський центр післядипломної освіти; Сіверський

інститут регіональних досліджень. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. Вип. 6. 208 с.

16. Соціально-правовий захист дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах (на допомогу працівникам служб у справах дітей) / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад. Олифіренко Ю.І., Чередник О.М.: – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. – 55 с.

17. Тестові завдання з питань організації контролю та роботи з документами / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: Підгайний П.М. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. – 8 с.

18. Український правопис: новації 2019 року / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: Підгайний П.М., Казіміров Д.В. Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. 62 с.

19. Як громада може залучати інвестиції та працювати з інвестором [Електронний ресурс] / Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підрозділів, установ і організацій. Уклад.: Левченко Н.В. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019.

20. Як добувати та використовувати статистичні дані в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підрозділів, установ і організацій. Уклад.: Левченко Н.В. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019.

Інші навчально-методичні матеріали:

(адреса: <https://www.youtube.com/user/siverird/videos>)

1. Презентація збірника наукових праць «Україна – Німеччина: міждержавні відносини» в приміщенні Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю ОДА. 30 січня 2019 р. (Чернігів).

2. Виступ директора Чернігівського відокремленого підрозділу установи «Центр розвитку місцевого самоврядування» програми U-LEAD з Європою Ірини Кудрик на тему "Здобутки та виклики реформи децентралізації на Чернігівщині" (міжнародна науково-практична конференція VII "Розумовські зустрічі"), 13-14 грудня 2018 р. (Чернігів-Ніжин).

3. Виступ Президента Національної академії державного управління при Президентові України, доктора наук із державного управління Василя Куйбіди на тему "Реформа місцевого самоврядування: досягнення та виклики часу" (міжнародна науково-практична конференція VII "Розумовські зустрічі"), 13-14 грудня 2018 р. (Чернігів-Ніжин).

4. Виступ доктора економічних наук, професора Чернігівського національного університету Миколи Бутка на тему "Економічна складова процесів децентралізації в Україні (міжнародна науково-практична конференція VII "Розумовські зустрічі"), 13-14 грудня 2018 р. (Чернігів-Ніжин).

5. Виступ експерта центрального апарату Асоціації міст України з розробки законодавства та управління ресурсами органів місцевого самоврядування Людмили Даменцової на тему "Приєднання територіальних громад до міст обласного значення: переваги та виклики" (міжнародна науково-практична конференція VII "Розумовські зустрічі"), 13-14 грудня 2018 р. (Чернігів-Ніжин).

6. Виступ експерта з питань розвитку місцевого самоврядування Єжи Даровські (National Association of Regional Development Agencies (Ukrainian Ass. of NG Organizations, Варшава) на тему "Результати виборів до органів місцевого самоврядування в Польщі в жовтні 2018 р.: досвід для України" (міжнародна науково-практична конференція VII "Розумовські зустрічі"), 13-14 грудня 2018 р. (Чернігів-Ніжин).

7. Виступ завідувача кафедри історії України Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя, доктора історичних наук, професора Євгена Луняка на тему "Вплив родини Розумовських на розвиток України" (міжнародна науково-практична конференція VIII "Розумовські зустрічі"), 12-13 грудня 2019 р. (Чернігів-Козелець-Остер).

8. Виступ консультанта з бюджетних питань Офісу реформ при Чернігівському РВ АМУ, кандидата економічних наук Миколи Силенка на тему "Проблема повноважень і ресурсного забезпечення нових районів" (міжнародна науково-практична конференція VIII "Розумовські зустрічі"), 12-13 грудня 2019 р. (Чернігів-Козелець-Остер).

9. Виступ заступника начальника Головного управління з питань моніторингу, аналізу політики та взаємодії з місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування Директорату з питань розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою Лілії Попової на тему "Сучасний стан та перспективи децентралізації" (міжнародна науково-практична конференція VIII "Розумовські зустрічі"), 12-13 грудня 2019 р. (Чернігів-Козелець-Остер).

10. Виступ голови Ніжинської районної ради Олега Бузуна на тему "Особливості субрегіонального реформування на прикладі Ніжинського району" (міжнародна науково-практична конференція VIII "Розумовські зустрічі"), 12-13 грудня 2019 р. (Чернігів-Козелець-Остер).